

Fairtrade Norges innspill til høring om endring av lov og forskrifter om offentlige anskaffelser

---

Innledning

Mange millioner av verdens bønder og plantasjer opplever å få betalt en altfor lav pris for råvarene de dyrker. En bedre råvarebetaling er nødvendig for at bønder og plantasjearbeidere skal kunne kjøpe maten, medisinene og det de trenger for å leve gode liv, for at de skal kunne sende barna sine på skole, og for at de skal kunne dyrke jorda på en måte som skåner både miljøet, klimaet og menneskene i nærmiljøet for negativ påvirkning. En bedre råvarebetaling er forutsetningen for at verdens mange millioner bønder skal se seg tjent med å bli i bondeyrket, og slik sikre verden tilgang på de økte råvarevolumene vi kommer til å trenge i ti- og hundreårene som kommer. En bedre råvarebetaling må til for at plantasjer skal kunne gi sine ansatte bedre lønns- og arbeidsvilkår. En bedre råvarebetaling er også et fundament for sårt tiltrengte skatteinntekter for mange stater, og dermed også for utviklingen av demokrati og bærekraftige samfunn.

Offentlige sektor er Norges største innkjøper, og det påhviler det offentlige et tungt ansvar for å bekjempe brudd på menneskerettigheter, arbeiderrettigheter og handelsforhold som skyver mennesker ut i fattigdom. Det offentlige kan ikke subsidiere uetisk produksjons- og handelspraksis ved å vekte varens pris tyngre enn hvilke forhold varene er dyrket og handlet under. Det offentlige må gå foran med et godt eksempel og aktivt stille etiske krav i innkjøpsprosesser og følge opp og vekte kravene underveis i prosessen. Derfor er det bra at det nye forslaget tydeliggjør det offentliges ansvar i sine anskaffelser.

Om Fairtrade

Fairtrade er en internasjonal merkeordning som gjennom handel styrker råvareproduserende bønder og arbeidere i 74 land i Afrika, Asia og Latin-Amerika. Fairtrade-standardene bidrar til bedre arbeidsforhold og handelsbetingelser for bønder og plantasjearbeidere. Med mer rettferdige handelsbetingelser kan bønder og arbeidere selv bekjempe fattigdom og investere i produksjon, lokalsamfunn og en bærekraftig framtid. Fairtrade-merking av produkter gjør det mulig for importører og forbrukere å bidra til mer rettferdig handel og utvikling i fattige land.

Det finnes over 1200 Fairtrade-sertifiserte kooperativer og plantasjer i 74 land i Afrika, Asia og Latin-Amerika. Om lag 1,5 millioner bønder og arbeidere jobber i kooperativene og plantasjene, og teller man med familiene deres er det ca. 6 millioner mennesker som nyter direkte godt av handel etter Fairtrade-kriteriene. Fairtrade-merkede produkter selges i 125 land.

Fairtrade er bygget opp rundt et sett internasjonale standarder for organisering i kooperativer, trygge arbeidsforhold, arbeiderrettigheter, en bærekraftig råvarebetaling og bærekraftig jordbruk. Fairtrade-kriteriene har tatt opp i seg de relevante menneskerettighetskonvensjonene og ILOs kjernekonvensjoner, og har i tillegg en rekke punkter som sikrer bønder og plantasjearbeidere en tryggere arbeidshverdag og bidrar til sosial og samfunnsmessig utvikling, som rett til fødselspermisjon, ammepauser, etc.

Fairtrade er et system som er åpent for alle råvareprodusenter og handelsaktører som ønsker det og som følger Fairtrade-standardene. Systemet og beslutningsprosesser er åpne og transparente. Fairtrade Internationals generalforsamling utgjøres 50% av representanter for de Fairtrade-sertifiserte råvareprodusentene og 50% av markedsorganisasjonene, blant dem Fairtrade Norge. Fairtrade er verdens mest kjente og anerkjente merkeordning for rettferdig handel og sosiale kriterier (kilde: Globescan 2015). Fairtrade International er fullverdige medlemmer av ISEAL Alliance.

Kontroll og sertifisering etter Fairtrade-standardene utføres av kontrollorganet FLO-CERT, som innehar en ISO 17065-akkreditering.

Innspill til høringen

De nye forslagene tydeliggjør det offentliges samfunnsansvar i sine anskaffelser, dette er veldig positivt. Fairtrade Norge har i tillegg følgende innspill til dokumentene som er sendt på høring:

Innspill til forskriftens §11-3, (1) b)-e)

Merkeordninger kan være et etterprøvbart og pålitelig verktøy for dem som ønsker at krav til menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, beskyttelse av miljøet og en bærekraftig råvarebetaling skal være oppfylt. I §11-3, (1) b)-e) i forslaget til ny forskrift, listes det opp en rekke gode kriterier som merkeordninger må oppfylle. Det er imidlertid ikke alle merkeordninger som oppfyller kravene i §11-3, (1) b)-e), og hvilke som gjør det kan det være vanskelig for innkjøpere å ta rede på. Fairtrade Norge anbefaler at innkjøpere har tilgang på en oversikt over hvilke merkeordninger som oppfyller kravene som stilles i §11-3, (1) b)-e), noe en nasjonal kompetanse og samordningsenhet vil kunne ha (se nedenfor).

Innspill til formålsparagrafens §1

Det bør tydelig fremkomme at det offentlige skal bruke sin innkjøpsmakt til også å fremme allment aksepterte samfunnspolitiske og sosiale mål. «Samfunnstjenlig» må derfor være en del av bestemmelsen. Departementet fokuserer på effektiv bruk av samfunnets ressurser og at allmennheten har tillit til offentlig anskaffelsesvirksomhet. Dette er viktige elementer som må være en del av regelverket, men effektiv bruk av samfunnets ressurser kan fort bli redusert til et spørsmål om pris. Det regelverket man legger opp til for offentlige anskaffelser vil også få betydning for hva slags verdier og hvilke prioriteringer virksomhetene velger.

Ved å innta «samfunnstjenlig» i formålsparagrafen sender dette sterke signaler til offentlige innkjøper at det er viktig og riktig å ta ulike samfunnshensyn med i betraktningen og vurderingen av tilbydere. Slik vil det være mulig å oppnå en samfunnstjenlig verdiskaping gjennom offentlige innkjøp.

Det er tverrpolitisk enighet om at forbruk og produksjon skal være mest mulig bærekraftig, og at offentlig sektor må gå foran ved å etterspørre varer som er tilvirket etter høye etiske og miljømessige standarder.¹ Dagens regjering har løftet dette opp i regjeringsplattformen, og vil «sørge for at offentlig sektor som kunde bidrar til å ta i bruk og utvikle nye miljø- og klimavennlige teknologier og løsninger».

Sikre faglig robust og ressurseffektiv implementering av § 6

Fairtrade Norge mener at en god og ressurseffektiv implementering av § 6 hviler på følgende forhold:

- Viktigheten av å rådføre seg med ekspertmiljøer, som IEH og andre, for å definere egnet nivå for ansvar og forpliktelser hos oppdragsgiver, og implisitt også hos leverandører.
- Sikre innkjøpere grunnleggende kompetanse i oppfølging av etisk krav i kontraktfasen.
- Opprettelsen av en nasjonal kompetanse – og samordningsenhet med spisskompetanse på etiske og sosiale forhold, samt miljø.

Kontaktpersoner

Helle Mjøs, produktsjef Fairtrade Norge, helle.mjøs@fairtrade.no, tlf. 97126401

Cathrine Berg-Nielsen, produktansvarlig Fairtrade Norge, cathrine@fairtrade.no, tlf. 92408989

---

¹ Stortingsmelding nr. 10 (2008-2009) kap. 2.3